

HET SPREEKGESTOELTE BERICHTEN- EN ANDER RASTERLEED

Anno 2009 stelt de wetgever andere eisen aan Documentaire Informatievoorziening en Archivering dan pak weg 15 of 20 jaar geleden. Sommige principes waarop de berichtendistributie was gebaseerd zijn achterhaald, maar sommige uitgangspunten hebben de tijd doorstaan.

Het eerder beschreven rasterverbindingssysteem was natuurlijk bedoeld om communicatie mogelijk te maken tussen stafleden van de grote landmachtstaven te velde. Primaair ging het hierbij om telefonie in zogenaamd full-duplex, wat wil zeggen dat men direct kan reageren op wat men hoort. Daarnaast was er behoefte aan het verzenden van teksten. Dit was aanvankelijk de enige mogelijkheid om geclassificeerde informatie te verzenden.

Laat ik de gang van een geschreven bericht beschrijven. Stel de G4 van mijn eerder geschreven artikel over telefoonleed wil schriftelijk zijn collega die hij zojuist aan de lijn had een bevestiging sturen en nog wat geclassificeerde informatie toevoegen. Bovendien wil hij de G4 van 1 Div en 4 Div en de S4 van 1 LKA (Legerkorps Artillerie) hierover informeren. Het gaat dus om informatie die volgens de regels niet per telefoon overgedragen mag worden. Hij begint met de tekst op een kladblok op te schrijven en geeft dit aan de soldaat-schrijver die bij zijn bureau is ingedeeld. Deze scheurt van een voorbedrukt berichtenblok een blad af en stopt dat in de bij het bureau behorende schrijfmachine. De getypte tekst geeft hij ter controle aan zijn chef, die op het formulier nog aangeeft dat het de classificatie Confidencieel draagt en met de voorrangsaanduiding Onmiddellijk moet worden behandeld. Hij ondertekent het formulier en laat het door de soldaat-schrijver naar het Staf Berichten Bureau (SBB) brengen. Het SBB schrijft de ontvangst van dit bericht in het dagboek in en noteert de korte inhoud. Het moment nadert dat de Verbindingsdienst wordt ingeschakeld bij de verzending van het bericht. Want van het SBB wordt het bericht naar het Berichten Kantoor (BK) gebracht. Het BK van het verbindingscentrum neemt het formulier in ontvangst, schrijft het in in het dagboek en laat een klerk de dienstaanwijzingen op het formulier invullen.

Er is inmiddels besloten het bericht per telex te versturen; de telexaansluiting van het raster is beschikbaar, radio zou te lang duren voor een onmiddellijk bericht en de ordonnans naar CONSUL REAR is net weg

en bovendien zijn er ook andere geadresseerden. Dus worden de routingindicatoren van 1 LK ops 2, 1 Div, 4 Div en 1 LKA ingevuld en wordt het formulier door een binnenordonnans bij de telexwagen afgeleverd. De telexist van dienst ziet de voorrangsaanduiding, begint ogenblikkelijk de tekst op zijn telexmachine in te tikken en zorgt ervoor dat er een ponsband wordt geproduceerd. Nu nadert het moment van verzending.

In verband met de classificatie moet een beveiligde verbinding worden gebruikt. De Ecolex 4 wordt gesynchroniseerd met die van de tegenpost. De crypto-ponsband moet daartoe heel nauwkeurig in de desbetreffende ponsbandlezer worden gelegd. De telexist legt dan de ponsband van het bericht in de andere ponsbandlezer. Alles blijkt te werken en het bericht gaat vercijferd het systeem in, waarna het als ponsband aankomt op het Tape Relay Centrum (TRC) bij het rasterknooppunt WATERMAN. Hier leest de telexist het adres (het adres wordt in leesbare tekens op de ponsband gedrukt). Hij ziet dat de telexen naar 1 LK ops 2, 1 Div, 4 Div en 1 LKA allemaal in gebruik zijn en hangt de tape zolang om zijn nek. Als hij geluk heeft, blijft de tape hangen komt hij niet tussen andere ponsbanden op de vloer terecht. Zodra een van de telexverbindingen beschikbaar komt, gebruikt hij de ponsband

om het bericht te versturen. Dezelfde ponsband wordt ook gebruikt voor de verzending naar de andere geadresseerden. Er is later een ponsbandvermenigvuldigingssysteem bedacht om de verzendsnelheid van meervoudig geadresseerde berichten te verhogen, overigens met wisselend succes.

Na aankomst van het bericht bij de geadresseerde staven voltrekt zich hetzelfde loop- en registratiewerk van het telexvoertuig naar het BK, van het BK naar het SBB en tenslotte van het SBB naar de desbetreffende stafsectie die al heel lang op het bericht wachtte. Aangenomen mag worden dat het Onmiddellijk bericht er een paar uur over heeft gedaan voor het op de bureaus van de geadresseerden is terechtgekomen. Het berichtenleed was groot in die tijd. Het Automatisch Telex Systeem (ATS) bracht enige verbetering, maar het zou nog heel lang duren voordat stafofficieren zelf berichten met hun laptop konden versturen. Daar moest natuurlijk software voor worden ontwikkeld en er was een ingrijpende omslag nodig. Aanvankelijk was men niet bereid zelf te typen, want daar was toch personeel voor. Ook voor de Verbindingsdienst was omschakeling spectaculair. Niet langer moest het bericht door van BK naar BK, maar van gebruiker naar gebruiker.

Voor de huidige generatie verbindingsofficieren, die gewend is aan e-mail en SMS, is de oude situatie nauwelijks meer voorstelbaar.

G.J.H.

